Elli Kiiski

2021 Kandikaatopaikka

1 Hardy-Wrightin todistuksen perkaamista

G.~H.~Hardyn ja E.~M.~Wrightin kirjan An~Introduction to the theory of numbers sivulla 469 olevan ϕ -funktion alarajan todistuksen läpikäyntiä.

1.1 Määrittely: mitä todistetaan

Aloitetaan määrittelemällä kuvaus

$$f(n) = \frac{\phi(n)e^{\gamma}\log\log n}{n},$$

missä γ on Eulerin vakio.

Halutaan todistaa, että lim inff(n) = 1, mikä on yhtäpitävää sen kanssa, että ϕ -funktion alaraja on $\frac{n}{e^{\gamma} \log \log n}$.

1.2 Määrittely: miten todistetaan

Pitää kirjoittaa kokonaan uusiksi alkusepitykset nyt kun sigma joudutaankin ottamaan käyttöön

Riittää löytää funktiot $F_1(t)$ ja $F_2(t)$, joille pätee

- 1. $\lim_{t\to\infty} F_1(t) = 1$ ja $\lim_{t\to\infty} F_2(t) = 1$
- 2. $f(n) \geq F_1(\log n)$ kaikilla $n \geq 3$
- 3. $f(n_j) \leq \frac{1}{F_2(j)}$ äärettömällä kasvavalla jonolla $n_2, n_3, \dots$

"Tämä tarkoittaa, että on löydetty funktio $F_1(\log n)$, jonka on sama limes infimum on yksi, mutta funktio on kaikkialla suurempi kuin f(n). Tällöin funktion f(n) limes infimum on enintään yksi. Vastaavasti alapuolen kanssa."

1.3 Todistus osa 1: $f(n) \ge F_1(\log n)$

Olkoot $p_1, p_2, ..., p_{r-\rho} \leq \log n$ ja $p_{r-\rho+1}, ..., p_r > \log n$ luvun n alkutekijöitä. Siis luvulla n on yhteensä r alkutekijää, joista $\log n$:ää suurempia on ρ kappaletta.

Nyt

$$(\log n)^{\rho} < p_{r-\rho+1} \cdot p_{r-\rho+2} \cdots p_r \le n, \tag{1}$$

mistä seuraa

$$\rho < \frac{\log n}{\log \log n}.\tag{2}$$

Eli logn:
ää suurempia alkulukutekijöitä on alle $\frac{\log n}{\log\log n}$ kappaletta. Nyt tu
lokaavaa käyttäen ϕ -funktion suhden:
ään voidaan ilmaista seuraavasti

$$\frac{\phi(n)}{n} = \prod_{i=1}^{r} (1 - \frac{1}{p_i}) \tag{3}$$

$$= \prod_{i=1}^{r-\rho} (1 - \frac{1}{p_i}) \prod_{i=r-\rho+1}^{r} (1 - \frac{1}{p_i})$$
(4)

$$\geq \left(\prod_{i=1}^{r-\rho} (1 - \frac{1}{p_i})\right) (1 - \frac{1}{\log n})^{\rho} \tag{5}$$

$$> \left(\prod_{i=1}^{r-\rho} \left(1 - \frac{1}{p_i}\right)\right) \left(1 - \frac{1}{\log n}\right)^{\frac{\log n}{\log \log n}}.$$
 (6)

Näin ollen voidaan valita

$$F_1(t) = e^{\gamma} \log t \left(1 - \frac{1}{t} \right)^{\frac{t}{\log t}} \prod_{p \le t} \left(1 - \frac{1}{p} \right),$$

jolloin

$$F_1(\log n) = e^{\gamma} \log \log n \left(1 - \frac{1}{\log n} \right)^{\frac{\log n}{\log \log n}} \prod_{p \le \log n} \left(1 - \frac{1}{p} \right)$$
$$= e^{\gamma} \log \log n \left(1 - \frac{1}{\log n} \right)^{\frac{\log n}{\log \log n}} \prod_{i=1}^{r-\rho} \left(1 - \frac{1}{p} \right)$$
$$\le \frac{\phi(n)}{n} e^{\gamma} \log \log n = f(n).$$

Kuitenkin funktiolle F_1 pätee Mertenin kolmannen lauseen nojalla

$$\lim_{t \to \infty} F_1(t) = \lim_{t \to \infty} e^{\gamma} \log t \left(1 - \frac{1}{t} \right)^{\frac{t}{\log t}} \prod_{p \le t} \left(1 - \frac{1}{p} \right)$$

$$= \lim_{t \to \infty} e^{\gamma} \left(1 - \frac{1}{t} \right)^{\frac{t}{\log t}} \left(\log t \prod_{p \le t} \left(1 - \frac{1}{p} \right) \right)$$

$$= \lim_{t \to \infty} e^{\gamma} \left(1 - \frac{1}{t} \right)^{\frac{t}{\log t}} e^{-\gamma}$$

$$= \lim_{t \to \infty} \left(1 - \frac{1}{t} \right)^{\frac{t}{\log t}}$$

$$= 1$$

Täten funktion f limes infimum on korkeintaan 1.

1.4 Todistus osa 2: $f(n_j) \leq \frac{1}{F_2(j)}$

Next, to prove the part (??), let's define

$$g(n) = \frac{\sigma(n)}{n \, e^{\gamma} \log \log n}$$

and show that $g(n_j) \geq F_2(j)$ for an infinite increasing sequence. By theorem 2.2 the desired result will follow.

Let

$$n_j = \prod_{p \le e^j} p^j$$
, where $j \ge 2$.

By the lemma ??

$$\log n_j = \log \prod_{p \le e^j} p^j = j \log \prod_{p \le e^j} p = j \vartheta(e^j) \le Aj e^j.$$

Hence

$$\log \log n_j = \log A j e^j = \log A + \log j + \log e^j = \log A + \log j + j. \tag{7}$$

Since n_j is the product of the primes smaller than e^j to the power of j, by the lemma 2.1.1 we have

$$\sigma(n_j) = \prod_{n \le e^j} \frac{p^{j+1} - 1}{p - 1}$$

and

$$\frac{\sigma(n_j)}{n_j} = \prod_{p \le e^j} \frac{p^{j+1} - 1}{(p-1)p^j} = \prod_{p \le e^j} \frac{p^{j+1} \left(1 - \frac{1}{p^{j+1}}\right)}{p^{j+1} \left(1 - \frac{1}{p}\right)} = \prod_{p \le e^j} \frac{1 - \frac{1}{p^{j+1}}}{1 - \frac{1}{p}}.$$
 (8)

Also, by the lemma 4.2

$$\prod_{p \le e^j} \left(1 - \frac{1}{p^{j+1}} \right) > \prod \left(1 - \frac{1}{p^{j+1}} \right) = \frac{1}{\zeta(j+1)}. \tag{9}$$

Now we can define

$$F_2(t) = \frac{1}{e^{\gamma} \zeta(t+1)(A+t+\log t)} \prod_{p \le e^t} \left(\frac{1}{1-\frac{1}{p}}\right)$$

because by combining the results (7), (8) and (9)

$$F_{2}(j) = \frac{1}{e^{\gamma} \zeta(j+1)(A+j+\log j)} \prod_{p \le e^{j}} \left(\frac{1}{1-\frac{1}{p}}\right)$$

$$\le \frac{1}{e^{\gamma} \log \log n_{j}} \prod_{p \le e^{j}} \frac{1-\frac{1}{p^{j+1}}}{1-\frac{1}{p}}$$

$$= \frac{\sigma(n_{j})}{n_{j} e^{\gamma} \log \log n_{j}} = g(n_{j}).$$

By the Merten's third theorem (theorem ??)

$$\lim_{t \to \infty} F_2(t) = \lim_{t \to \infty} \frac{1}{e^{\gamma} \zeta(t+1)(A+t+\log t)} \prod_{p \le e^t} \left(\frac{1}{1-\frac{1}{p}}\right)$$

$$= \lim_{t \to \infty} \frac{e^{\gamma} \log e^t}{e^{\gamma} \zeta(t+1)(A+t+\log t)}$$

$$= \lim_{t \to \infty} \frac{t}{\zeta(t+1)(A+t+\log t)}$$

$$= \lim_{t \to \infty} \frac{t}{A+t+\log t}$$

$$= 1.$$

By the theorem 2.2

$$f(n) g(n) = \frac{\phi(n) e^{\gamma} \log \log n}{n} \cdot \frac{\sigma(n)}{n e^{\gamma} \log \log n} = \frac{\phi(n) \sigma(n)}{n^2} < 1$$

and since $g(n_j) \geq F_2(j)$

$$f(n_j) \le \frac{1}{F_2(j)} \,.$$

Viel semmonen johtopäätös

2 Okei, sigma-funktio tarvitaan

Definition 2.1. The σ -function

$$\sigma(n) = \sum_{d|n} d,$$

meaning $\sigma(n)$ is the sum of the divisors of n.

Lemma 2.1.1. Let $n = p_1^{k_1} p_2^{k_2} \cdots p_r^{k_r}$ be the prime factorization of n, where $p_1, p_2, ..., p_r$ are distinct primes. Then

$$\sigma(n) = \prod_{i=1}^{r} \frac{p_i^{k_i+1} - 1}{p_i - 1} .$$

Proof. Theorem 275 in Hardy & Wright: Introduction to the Theory of Numbers.

Theorem 2.2.

$$\frac{\phi(n)\,\sigma(n)}{n^2} < 1$$

Proof. Theorem 329 in Hardy & Wright: Introduction to the Theory of Numbers.

3 Tulokaavan todistus

Eulerin tulokaava arvon $\phi(n)$ laskemiseksi on hyvinkin tärkeä palanen eli todistetaan se nyt suoraan englanniksi niin ei tarvitse erikseen kääntää.

3.1 Eulers's product formula

Theorem 3.2. Euler's product formula

$$\phi(n) = n \prod_{p|n} \left(1 - \frac{1}{p}\right)$$

where $\prod_{p|n} (1-\frac{1}{p})$ means the product over distinct primes that divide n.

Proof. Assume first that $n=p^k$, where $p\in\mathbb{P}$. Now for every x, for which $gdc(p^k,x)>1$, holds $x=mp^{k-1}$ for some $m\in\{1,2,...,p^{k-1}\}$.

Hence

$$\phi(n) = \phi(p^k) = p^k - p^{k-1} = p^k - \frac{p^k}{p} = \left(1 - \frac{1}{p}\right)p^k = \left(1 - \frac{1}{p}\right)n.$$

Then, in the general case, assume $n=p_1^{k_1}p_2^{k_2}\cdots p_r^{k_r}=\prod_{i=1}^r p_i^{k_i}$, where $p_1,p_2,...,p_r$ are distinct primes that divide n and $k_1,k_2,...,k_r$ their powers respectively.

Now, since ϕ is a multiplicative function

$$\begin{split} \phi(n) &= \phi(p_1^{k_1} p_1^{k_1} \cdots p_r^{k_r}) \\ &= \phi(p_1^{k_1}) \, \phi(p_2^{k_2}) \cdots \phi(p_r^{k_r}) \\ &= \left(1 - \frac{1}{p_1}\right) p_1^{k_1} \left(1 - \frac{1}{p_2}\right) p_2^{k_2} \cdots \left(1 - \frac{1}{p_r}\right) p_r^{k_r} \\ &= \prod_{i=1}^r \left(1 - \frac{1}{p_i}\right) p_i^{k_i} \\ &= n \prod_{p|n} \left(1 - \frac{1}{p}\right). \end{split}$$

4 The zeta-function

Definition 4.1. The zeta-function

$$\zeta(s) = \sum_{n=1]^{\infty} \frac{1}{n^s}}$$

The zeta-funtion converges, when s > 1.

Theorem 4.2. For all s > 1

$$\zeta(s) = \prod_{p} \frac{1}{1 - \frac{1}{p^s}}$$

5 Merten's (third) theorem

Theorem 5.1. Merten's (third) theorem

$$\lim_{n \to \infty} \log n \prod_{p \le n} \left(1 - \frac{1}{p} \right) = e^{-\gamma}$$

where γ is the Euler's constant.

Proof. Oh, this seems like a työmaa

6 Edellisestä versiosta poistettua paskaa

6.0.1 Are there such integers n that $\phi(n) < \sqrt{n}$?

Let's begin with $\sqrt{n}$. Is there such large number n that $\phi(n) < \sqrt{n}$? When checking the values of $\phi(n)$ for smaller n, we see that at least with n=6 the statement is true, as $\phi(6)=2<\sqrt{6}$. After that, however, the values seem to be consistently above the corresponding squareroot value.

Reasonable guess would be to assume that $\sqrt{n}$ is a lower limit for $\phi(n)$ when $n \to \infty$. With more precise examination, we see that is indeed the case.